

DECIZIE Nr. 72/2019 din 29 ianuarie 2019
referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 233¹ din
Ordonanța Guvernului nr. 92/2003 privind Codul de procedură fiscală și ale art. 350
din Legea nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală
EMITENT: CURTEA CONSTITUȚIONALĂ
PUBLICATĂ ÎN: MONITORUL OFICIAL NR. 332 din 2 mai 2019

Valer Dorneanu - președinte
Marian Enache - judecător
Petre Lăzăroiu - judecător
Mircea Ștefan Minea - judecător
Daniel Marius Morar - judecător
Mona-Maria Pivniceru - judecător
Livia Doina Stanciu - judecător
Simona-Maya Teodoroiu - judecător
Varga Attila - judecător
Ionița Cochintu - magistrat-asistent

1. Pe rol se află soluționarea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 233¹ din Ordonanța Guvernului nr. 92/2003 privind Codul de procedură fiscală și ale art. 350 din Legea nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală, excepție ridicată de Mircea Rădină, Neculai Marataș, Societatea Lemarco - S.A. din București, Societatea Lemarco Cristal - S.R.L. din Urziceni și de Societatea Zahărul Liești - S.A. din localitatea Liești, județul Galați, în Dosarul nr. 1.701/3/2014 al Tribunalului București - Secția I penală și care formează obiectul Dosarului Curții Constituționale nr. 3.278D/2016.

2. Dezbaterile au avut loc în ședința publică din data de 18 decembrie 2018, în prezența părților prezente și a apărătorilor aleși prezenți, precum și cu participarea reprezentantului Ministerului Public, procuror Răzvan Horațiu Radu, fiind consemnate în încheierea de ședință de la acea dată, când, în temeiul dispozițiilor art. 57 și art. 58 alin. (3) din Legea nr. 47/1992, Curtea a amânat pronunțarea asupra cauzei pentru data de 22 ianuarie 2019 și apoi, în considerarea aceluiași motive, pentru 29 ianuarie 2019, când este pronunțată prezenta decizie.

CURTEA,

având în vedere actele și lucrările dosarului, constată următoarele:

3. Prin Încheierea din 29 noiembrie 2016, pronunțată în Dosarul nr. 1.701/3/2014, Tribunalul București - Secția I penală a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 233¹ din Ordonanța Guvernului nr. 92/2003 privind Codul de procedură fiscală și ale art. 350 din Legea nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală, excepție ridicată de Mircea Rădină, Neculai Marataș, Societatea Lemarco - S.A. din București, Societatea Lemarco Cristal - S.R.L. din Urziceni și de Societatea Zahărul Liești - S.A. din localitatea Liești, județul Galați, într-o cauză penală.

4. În motivarea excepției de neconstituționalitate se susține, în esență, că dispozițiile art. 233¹ din Ordonanța Guvernului nr. 92/2003 privind Codul de procedură fiscală, care se regăsesc și în art. 350 din Legea nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală, recunosc dreptul organelor de inspecție fiscală de a întocmi mijloace de probă de specialitate în procesul penal, prin procedeul probatoriu nereglementat al verificării fiscale, realitate legislativă de natură a vicia dreptul acuzatului la un proces echitabil, cu reverberații inclusiv asupra rolului procurorului în procesul penal. Aceste critici sunt formulate nu numai în considerarea naturii și valorii probatorii a "verificării fiscale" ori a "controlului fiscal", dispuse de către procuror, dar mai ales din perspectiva calității inspectorilor fiscali care produc acest mijloc de probă în procesul penal.

5. Cu privire la natura mijlocului de probă la care se referă art. 233¹ din Ordonanța Guvernului nr. 92/2003, acesta nu poate fi înscris în categoria mijloacelor de probă cuprinse în art. 97 alin. (2) lit. e) din Codul de procedură penală, întrucât, pentru lămurirea aspectelor de specialitate ale cauzei, legea procesual penală cunoaște procedee probatorii grațioase și formale de obținere a mijlocului de probă specific, prin dispozițiile art. 172 din Codul de procedură penală. În schimb, verificările fiscale la care se referă norma criticată nu cunosc nicio reglementare sub aspectul procedurii de urmat, al limitelor acestora sau al posibilității de contestare a concluziilor rezultatului acestor verificări, intrând mai degrabă în categoria mijloacelor de probă nenumite, prevăzute de art. 97 alin. (2) lit. f) din Codul de procedură penală, fără însă a fi prevăzută procedura de obținere a acestora. Or, tocmai aceste omisiuni ale legiuitorului imprimă un caracter discreționar și aproximativ normei criticate, regăsite în art. 233¹ din Codul de procedură fiscală.

6. Prin atribuirea inspectorilor fiscali a competenței funcționale de a "controla" și "verifica" în procedurile penale aspecte de specialitate fiscală, activități al căror rezultat să fie folosit de către organele judiciare ca mijloace de probă, li se dă explicit primilor atribuții care le depășesc pe cele ale unui simplu expert sau specialist, inspectorii fiscali având puterea de a desfășura activități investigative neprecizate și discreționare, care au calitatea unor adevărate acte de cercetare penală.

7. Prin urmare, lipsa calității legii este de natură a înfrânge dezideratul înfăptuirii justiției în numele legii în cadrul unui proces echitabil.

8. Un alt aspect care conduce la neconstituționalitatea prevederilor criticate izvorăște din însăși calitatea inspectorilor de prepuși ai Agenției Naționale de Administrare Fiscală, instituție cu calitate procesuală activă în cauzele având ca obiect infracțiuni de evaziune fiscală și nu numai, cărora li se recunoaște dreptul de a întocmi procese-verbale, mijloace de probă caracterizate în procesul penal, care cuprind rezultatul investigațiilor inspectorilor Agenției Naționale de Administrare Fiscală și evaluarea acestuia. Prin asocierea activității de urmărire penală a procurorului, care, potrivit art. 131 alin. (1) din Constituție, reprezintă interesele generale ale societății, adică inclusiv ale persoanei acuzate, cu activitatea funcționarilor părții civile, cărora li se recunoaște atribuția de a efectua adevărate acte de cercetare penală, sunt afectate rolul și statutul procurorului, din perspectiva imparțialității și obiectivității sale. Or, a recunoaște părții civile dreptul de a înfăptui procedee probatorii și de a întocmi mijloace de probă reprezintă o violare a principiului egalității de arme, ca o garanție a dreptului la un proces echitabil și a egalității în fața legii a participanților la procesul penal, fiind totodată o nesocotire a dreptului la apărare al subiecților procesuali pasivi (suspect, inculpat, parte responsabilă civilmente). Astfel, Curtea Europeană a Drepturilor Omului, în jurisprudența sa, a subliniat imperativul neutralității și independenței celui chemat să asiste organele judiciare prin lămuririle sale de specialitate, respectiv că, în calitate de auxiliari ai organelor judiciare, experții trebuie să fie echidistanți față de părțile cauzei, în caz contrar fiind prejudiciat principiul egalității de arme. De asemenea, din aceeași jurisprudență rezultă că dispozițiile art. 6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale sunt omise în acele cazuri în care li se recunosc capacități investigative funcționarilor organelor de stat care nu au calitatea de organe judiciare, ale căror constatări sunt folosite ulterior drept probe ale acuzării.

9. Din perspectiva mijloacelor de probă de specialitate, se arată că inclusiv raportul de constatare, ca procedeu probatoriu, cunoaște o limitare a cvasicontradictorialității specifice raportului de expertiză, subiecților procesuali principali nefiindu-le recunoscut dreptul de a formula observații față de obiectivele constatării, de a participa prin intermediul unui expert parte sau de a oferi lămuriri expertului, respectiv o îngrădire a drepturilor procesuale ce este justificată prin urgența lămuririlor solicitate de către organul de urmărire penală sau prin pericolul de dispariție a unor mijloace de probă ori de schimbare a unor situații de fapt. Ca atare, având în vedere natura verificărilor fiscale și calitatea specialistului chemat să întocmească procesul-verbal aferent - în calitate de reprezentat al uneia dintre părțile

procesului penal, se apreciază că, din perspectiva instrucției penale, prevederile criticate restrâng dreptul la un proces echitabil, câtă vreme probatoriul esențial acuzării poate fi produs de însăși una dintre părțile procesului penal, nerespectându-se echitatea procedurii și egalitatea de arme. Oferirea posibilității ulterioare întocmirii mijlocului de probă de specialitate de a-l discuta și combate prin depunerea de memorii sau susțineri verbale în fața instanței de judecată nu suplinește atingerea adusă principiului egalității de arme între apărare și acuzare prin "producerea" mijlocului de probă acuzator în condiții oculte și discreționare, exclusiv la dispoziția și sub controlul organului de urmărire penală, de către un subiect procesual principal.

10. De altfel, în actuala construcție a noului Cod de procedură penală, legiuitorul a atribuit actelor încheiate de către organele cu atribuții de constatare, astfel cum este, spre exemplu, Agenția Națională de Administrare Fiscală, doar calitatea de acte de sesizare a organelor de urmărire penală, procesele-verbale ale acestor organe neavând valoarea unor constatări de specialitate în procesul penal, tocmai în scopul asigurării plenitudinii garanțiilor aferente dreptului la un proces echitabil.

11. Ca atare, prevederile criticate provoacă un grav dezechilibru între părțile procesului penal, fiind încălcate prevederile constituționale cu privire la egalitatea în fața legii și cele care privesc dreptul la un proces echitabil pentru cei împotriva cărora sunt exercitate acțiunile judiciare.

12. Având în vedere cele mai sus prezentate, se apreciază că dispozițiile art. 233¹ din Ordonanța Guvernului nr. 92/2003 privind Codul de procedură fiscală și ale art. 350 din Legea nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală sunt contrare prevederilor art. 1 alin. (3) și (5), art. 16 alin. (1), art. 21 alin. (3), art. 24 alin. (1), art. 53, art. 124 alin. (2) și art. 131 alin. (1) din Constituție, precum și ale art. 6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

13. Tribunalul București - Secția I penală opinează în sensul că excepția de neconstituționalitate este neîntemeiată. În acest sens arată că, privitor la natura mijlocului de probă la care se referă art. 233¹ din Ordonanța Guvernului nr. 92/2003, respectiv art. 350 din Legea nr. 207/2015, în acord cu ceea ce susțin inculpații, acesta nu poate fi înscris în categoria mijloacelor de probă la care se referă art. 97 alin. (2) lit. e) din Codul de procedură penală, întrucât prin lămurirea aspectelor de specialitate ale cauzei legea procesual penală cunoaște procedee probatorii grațioase și formale de obținere a mijlocului de probă specific (art. 172 din Codul de procedură penală), intrând mai degrabă în categoria mijloacelor de probă nenumite [art. 97 alin. (2) lit. f) din Codul de procedură penală], fiind astfel permis de legislația procedural penală.

14. Însă, în dezacord cu ceea ce susțin inculpații, se arată că procedura de obținere a acestor procese-verbale este reglementată de normele procesual fiscale, iar întreaga procedură a verificărilor fiscale, respectiv a controalelor fiscale, este prevăzută de Codul de procedură fiscală - de Ordonanța Guvernului nr. 92/2003 și de Legea nr. 207/2015, precum și de alte acte normative, spre exemplu Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 91/2003, respectiv Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 74/2013, existând în acest sens și multiple reglementări interne ale Agenției Naționale de Administrare Fiscală.

15. Dispozițiile art. 94 alin. (5) din Ordonanța Guvernului nr. 92/2003, respectiv ale art. 113 alin. (3) din Legea nr. 207/2015 se referă la efectuarea de constatări tehnico-științifice sau orice alte verificări solicitate de organele de urmărire penală în vederea lămuririi unor fapte ori împrejurări ale cauzelor aflate în lucru la aceste instituții, ca activitate de inspecție fiscală.

16. Inspecția fiscală are ca obiect verificarea legalității și conformității declarațiilor fiscale, corectitudinii și exactității îndeplinirii obligațiilor de către contribuabili, respectării prevederilor legislației fiscale și contabile, verificarea sau stabilirea, după caz, a bazelor de impunere, stabilirea diferențelor obligațiilor de plată și a accesoriilor aferente acestora [art.

94 alin. (1) din Ordonanța Guvernului nr. 92/2003, respectiv art. 113 alin. (1) din Legea nr. 207/2015].

17. Așadar, activitățile de inspecție fiscală nu trebuie confundate însă cu posibilitatea Agenției Naționale de Administrare Fiscală de a desemna personal din cadrul instituției să efectueze verificări fiscale/controale fiscale în temeiul art. 233¹ din Ordonanța Guvernului nr. 92/2003, respectiv art. 350 din Legea nr. 207/2015, inclusiv dintre inspectorii fiscali din cadrul inspecției fiscale, prin ordin de serviciu, nu în cadrul activității curente a acestora, ci printr-o delegare expresă de atribuții în acest sens. Astfel, nu se poate reține că procedura de obținere a proceselor-verbale prevăzute de art. 233¹ din Ordonanța Guvernului nr. 92/2003, respectiv de art. 350 din Legea nr. 207/2015, nu este reglementată și că "verificările fiscale"/"controalele fiscale" reprezintă noțiuni relative care nu cunosc vreo explicitare sau limitare a activităților care pot fi desfășurate de către inspectorii fiscali la dispoziția procurorului.

18. Rezultatul verificărilor/controalelor efectuate la solicitarea organelor de urmărire penală se consemnează în procese-verbale, care constituie mijloace de probă. Așadar, organele fiscale sunt astfel împuternicite de Codul de procedură fiscală să procedeze doar la producerea de mijloace de probă, activitate permisă chiar de dispozițiile Codului de procedură penală, și nicidecum la efectuarea de acte de cercetare penală, care intră doar în competența organelor de urmărire penală, conform Codului de procedură penală.

19. Cu privire la calitatea inspectorilor fiscali prepuși ai Agenției Naționale de Administrare Fiscală, instituție cu calitate procesuală activă în cauzele ce au ca obiect infracțiuni de evaziune fiscală și nu numai, se arată că această instituție nu poate realiza o expertiză, nici măcar o constatare tehnico-științifică, ci doar un proces-verbal care provine de la persoana vătămată sau de la partea civilă, tot așa cum provine și o declarație a unei persoane vătămate sau a unei părți civile, iar precum partea civilă are dreptul, în virtutea prevederilor Codului de procedură penală, de a propune administrarea de probe, în condițiile prevăzute de lege, tot astfel și inculpatul are același drept. În acest context, se arată că toate părțile implicate au dreptul de a propune și administra probe, prevăzute de lege. De altfel, pe lângă acestea, inculpatului, pe lângă posibilitatea de a depune memorii sau susțineri verbale în fața instanței de judecată, i se oferă și posibilitatea de a solicita, atât în faza de urmărire penală, cât și în faza cercetării judecătorești, efectuarea unei expertize tehnice de specialitate, care să cuprindă toate garanțiile neutralității și independenței celui chemat să asiste organele judiciare, prin lămuririle sale neputându-se reține pretinsa încălcare a prevederilor constituționale și convenționale menționate în susținerea excepției de neconstituționalitate. De altfel, din perspectiva mijloacelor de probă de specialitate, inclusiv raportul de constatare, ca procedeu probatoriu, astfel cum este prevăzut de Codul de procedură penală, cunoaște o limitare a cvasicontradictorialității specifice raportului de expertiză, subiecților procesuali principali nefiindu-le recunoscut dreptul de a formula observații față de obiectivele constatării, de a participa prin intermediul unui expert parte sau de a oferi lămuriri expertului, îngrădire a drepturilor procesuale justificată tot prin urgența lămuririlor solicitate de către organul de urmărire penală sau prin pericolul de dispariție a unor mijloace de probă ori de schimbare a unor situații de fapt.

20. Așadar, nu se poate reține faptul că prevederile criticate ar conduce la o violare a principiilor egalității de arme, ca o garanție a dreptului la un proces echitabil, a egalității în fața legii pentru participanții la procesul penal sau a dreptului la apărare. Nu se poate reține nici pretinsa afectare a rolului și statutului procurorului prin recunoașterea posibilității părții civile de a produce mijloace de probă în cauză, deoarece, potrivit art. 5 din Codul de procedură penală, organele judiciare au obligația de a asigura, pe bază de probe, aflarea adevărului cu privire la faptele și împrejurările cauzei, precum și cu privire la persoana suspectului sau inculpatului, având obligația de a strânge și administra probe atât în defavoarea, cât și în favoarea acestora, probele neavând o valoare dinainte stabilită prin

lege și fiind supuse liberei aprecieri a organelor judiciare în urma evaluării tuturor probelor administrate în cauză.

21. Se mai arată că Agenția Națională de Administrare Fiscală este în același timp și organ de constatare, însă procesul-verbal întocmit cu această ocazie constituie într-adevăr un act de sesizare al organelor de urmărire penală, și nu mijloc de probă (optica noului legiuitor din dispozițiile noului Cod de procedură penală fiind diferită de cea a vechiului legiuitor), dar doar în această situație particulară, dată de momentul efectuării verificărilor, când există doar o suspiciune rezonabilă cu privire la săvârșirea unei infracțiuni, diferit de cel în care au loc verificările/controlurile fiscale la care se referă dispozițiile art. 233¹ din Ordonanța Guvernului nr. 92/2003, respectiv art. 350 din Legea nr. 207/2015.

22. Totodată, se arată că procesul-verbal - mijloc de probă destinat a lămuri aspecte de specialitate ale cauzei, întocmit de către una dintre părțile procesului penal nu este singular în cadrul legislației penale europene. De asemenea, este expusă/analizată jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului în materie, context în care se precizează că sensul/înțelesul acesteia este diferit de interpretarea dată de către autorii excepției de neconstituționalitate.

23. Potrivit dispozițiilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, încheierea de sesizare a fost comunicată președinților celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului și Avocatului Poporului, pentru a-și exprima punctele de vedere asupra excepției de neconstituționalitate.

24. Guvernul apreciază că excepția de neconstituționalitate este neîntemeiată. Astfel, potrivit art. 61 din Codul de procedură penală, ori de câte ori există o suspiciune rezonabilă cu privire la săvârșirea unei infracțiuni, organele inspecțiilor de stat, alte organe de stat, precum și autoritățile publice și instituțiile publice sunt obligate să întocmească un proces-verbal despre împrejurările constatate pentru infracțiunile care constituie încălcări ale dispozițiilor și obligațiilor a căror respectare o controlează. Actele încheiate, împreună cu mijloacele materiale de probă, se înaintează, de îndată, organelor de urmărire penală. Procesul-verbal încheiat constituie act de sesizare a organelor de urmărire penală, iar Agenția Națională de Administrare Fiscală se încadrează în rândul instituțiilor vizate de Codul de procedură penală, aspect reluat și întărit de art. 349 din Legea nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală; astfel, art. 350 din Legea nr. 207/2015, care preia soluțiile legislative criticate din cuprinsul art. 233¹ din Ordonanța Guvernului nr. 92/2003, reglementează situațiile în care, fiind pericol de dispariție a mijloacelor de probă sau fiind necesară lămurirea unei situații de fapt, respectiv în cauze temeinic justificate, după începerea urmăririi penale, la solicitarea organelor de urmărire penală, personalul Agenției Naționale de Administrare Fiscală efectuează controale fiscale, al căror rezultat se consemnează/concretizează într-un proces-verbal care constituie mijloc de probă; procedura de obținere a acestor procese-verbale este reglementată de normele procesual fiscale într-un mod clar.

25. Astfel, Codul de procedură fiscală permite organelor fiscale, fiind organe de control, să efectueze controale fiscale, la solicitarea organelor de urmărire penală, în cursul urmăririi penale pentru lămurirea unor aspecte, și nu acte de cercetare penală, care intră doar în competența organelor judiciare, potrivit aceluiași cod. Procesul-verbal întocmit de Agenția Națională de Administrare Fiscală, potrivit art. 61 din Codul de procedură penală, este un act de sesizare a organelor de urmărire penală și nu mijloc de probă, fiind vorba de momentul existenței doar a suspiciunii rezonabile cu privire la săvârșirea unei infracțiuni, diferit de momentul în care au loc controalele fiscale prevăzute la art. 350 din Codul de procedură fiscală, solicitate de către organele de urmărire penală în cursul urmăririi penale, în anumite situații când există pericol de dispariție a unor mijloace de probă sau de schimbare a unei situații de fapt, moment în care procesul-verbal rezultat din controale financiare este mijloc de probă.

26. În final, referitor la faptul că procesul-verbal este mijloc de probă destinat să lămurească aspecte de specialitate, întocmit de una dintre părțile procesului penal, se apreciază că acesta nu este de natură a încălca art. 21 din Constituție, întrucât activitățile de verificare/control, ce se concretizează printr-un proces-verbal, nu sunt acte de cercetare penală, ci simple verificări efectuate în cadrul inspecțiilor fiscale, solicitate de organele de urmărire penală, în cursul urmăririi penale.

27. Președinții celor două Camere ale Parlamentului și Avocatul Poporului nu au comunicat punctele lor de vedere cu privire la excepția de neconstituționalitate.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctul de vedere al Guvernului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, notele scrise depuse, susținerile părților prezente, concluziile procurorului, dispozițiile legale criticate, raportate la prevederile Constituției, precum și Legea nr. 47/1992, reține următoarele:

28. Curtea Constituțională a fost legal sesizată și este competentă, potrivit dispozițiilor art. 146 lit. d) din Constituție, precum și ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 și 29 din Legea nr. 47/1992, să soluționeze prezenta excepție.

29. Obiectul excepției de neconstituționalitate îl constituie dispozițiile art. 233¹ din Ordonanța Guvernului nr. 92/2003 privind Codul de procedură fiscală, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 513 din 31 iulie 2007, și ale art. 350 din Legea nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 547 din 23 iulie 2015, care au următorul cuprins:

- Art. 233¹ din Ordonanța Guvernului nr. 92/2003 - Colaborarea cu organele de urmărire penală: "(1) În situația în care sunt date sau indicii temeinice cu privire la pregătirea sau săvârșirea unor infracțiuni ce vizează bunuri prevăzute la art. 135 alin. (4) din Legea nr. 571/2003, cu modificările și completările ulterioare, ce intră în sfera de aplicare a accizei, organele de urmărire penală pot efectua activități de constatare, cercetare și conservare de probe.

(2) În situația prevăzută la alin. (1) organele de urmărire penală solicită de îndată organelor cu atribuții de control din cadrul Agenției Naționale de Administrare Fiscală efectuarea de verificări fiscale conform obiectivelor stabilite.

(3) La solicitarea organelor de urmărire penală, când există pericol de dispariție a unor mijloace de probă sau de schimbare a unei situații de fapt și este necesară lămurirea urgentă a unor fapte sau împrejurări ale cauzei, personalul desemnat din cadrul Agenției Naționale de Administrare Fiscală efectuează verificări fiscale.

(4) În cazuri temeinic justificate, după începerea urmăririi penale, cu avizul procurorului, poate fi solicitată Agenției Naționale de Administrare Fiscală efectuarea de verificări fiscale, conform obiectivelor stabilite.

(5) Rezultatul verificărilor prevăzute la alin. (2) - (4) se consemnează în procese-verbale, care constituie mijloace de probă. Procesele-verbale nu constituie titlu de creanță fiscală în înțelesul art. 110."

- Art. 350 din Legea nr. 207/2015 - Colaborarea cu organele de urmărire penală: "(1) La solicitarea organelor de urmărire penală, când există pericol de dispariție a unor mijloace de probă sau de schimbare a unei situații de fapt și este necesară lămurirea urgentă a unor fapte sau împrejurări ale cauzei, personalul desemnat din cadrul A.N.A.F. efectuează controale fiscale.

(2) În cazuri temeinic justificate, după începerea urmăririi penale, cu avizul procurorului, poate fi solicitată A.N.A.F. efectuarea de controale fiscale, conform obiectivelor stabilite.

(3) Rezultatul controalelor prevăzute la alin. (1) și (2) se consemnează în procese-verbale, care constituie mijloace de probă. Procesele-verbale nu constituie titlu de creanță fiscală în sensul prezentului cod."

30. Ordonanța Guvernului nr. 92/2003 privind Codul de procedură fiscală a fost abrogată prin art. 354 lit. a) din Legea nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 547 din 23 iulie 2015, însă, având în vedere Decizia Curții Constituționale nr. 766 din 15 iunie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 549 din 3 august 2011, Curtea urmează a analiza dispozițiile legale criticate din ambele act normative, revenind instanței judecătorești obligația de a decela, în funcție de datele concrete ale cauzei și în urma administrării probatorului corespunzător, modul în care acestea au fost valorificate în cadrul procesului penal.

31. În susținerea neconstituționalității acestor dispoziții legale sunt invocate prevederile constituționale ale art. 1 alin. (3) și (5) cu privire la statul de drept și la supremația Constituției, art. 16 alin. (1) referitor la egalitatea în drepturi, art. 21 alin. (3) privind dreptul la un proces echitabil, art. 24 alin. (1) privind dreptul la apărare, art. 53 referitor la restrângerea exercițiului unor drepturi, art. 124 alin. (2) privind înfăptuirea justiției și art. 131 alin. (1) referitor la rolul Ministerului Public. De asemenea, sunt menționate prevederile art. 6 cu privire la dreptul la un proces echitabil și la drepturile acuzatului din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

32. Examinând excepția de neconstituționalitate, Curtea observă că dispozițiile art. 233¹ din Ordonanța Guvernului nr. 92/2003 au fost introduse prin art. XI pct. 11 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 54/2010 privind unele măsuri pentru combaterea evaziunii fiscale, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 421 din 23 iunie 2010, și au mai fost supuse controlului de constituționalitate prin Decizia nr. 654 din 17 octombrie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 205 din 7 martie 2018. Cu acel prilej, Curtea a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că dispozițiile art. 233¹ alin. (1) din Ordonanța Guvernului nr. 92/2003, potrivit cărora "În situația în care sunt date sau indicii temeinice cu privire la pregătirea sau săvârșirea unor infracțiuni ce vizează bunuri prevăzute la art. 135 alin. (4) din Legea nr. 571/2003, cu modificările și completările ulterioare, ce intră în sfera de aplicare a accizei, organele de urmărire penală pot efectua activități de constatare, cercetare și conservare de probe", sunt neconstituționale, întrucât fac referire la art. 135 alin. (4) din Legea nr. 571/2003 privind Codul fiscal, text ce nu mai era în vigoare la data publicării Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 54/2010, respectiv la data intrării în vigoare a acestui din urmă act normativ (Ca urmare a intervențiilor legislative efectuate prin Legea nr. 343/2006 pentru modificarea și completarea Legii nr. 571/2003 privind Codul fiscal, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 662 din 1 august 2006, în prezent abrogată). Curtea a constatat că prin adoptarea unei norme care face trimitere la o dispoziție legală care nu mai este în vigoare se încalcă dispozițiile art. 1 alin. (5) din Constituție în componenta sa privind calitatea actelor normative. În esență, Curtea a reținut că, potrivit prevederilor Legii nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, abrogarea unei dispoziții sau a unui act normativ are caracter definitiv. Aceasta semnifică, de regulă, că, odată abrogat, actul normativ respectiv nu își va mai putea produce efectele. Curtea reține că prin abrogare sunt scoase din sistemul legislației acele reglementări juridice care încetează să se mai aplice, din cauza faptului că ele nu mai sunt necesare sau că în locul lor apar noi norme juridice, cu un conținut diferit față de cele anterioare. Astfel, ca urmare a abrogării, dispoziția respectivă iese din fondul activ al legislației, iar trimiterea la o astfel de dispoziție este în sine neconstituțională.

33. Ca atare, față de această împrejurare, având în vedere dispozițiile art. 29 alin. (3) din Legea nr. 47/1992, potrivit cărora "Nu pot face obiectul excepției prevederile constatate ca fiind neconstituționale printr-o decizie anterioară a Curții Constituționale", precum și faptul că, în prezenta cauză, excepția de neconstituționalitate a fost invocată anterior publicării Deciziei nr. 654 din 17 octombrie 2017, Curtea constată că excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 233¹ alin. (1) din Ordonanța Guvernului nr. 92/2003 a devenit inadmisibilă.

34. În ceea ce privește art. 233¹ alin. (2) din Ordonanța Guvernului nr. 92/2003, potrivit căruia "În situația prevăzută la alin. (1) organele de urmărire penală solicită de îndată organelor cu atribuții de control din cadrul Agenției Naționale de Administrare Fiscală efectuarea de verificări fiscale conform obiectivelor stabilite", Curtea observă că acesta este indisolubil legat, prin conținutul reglementării, de art. 233¹ alin. (1) din Ordonanța Guvernului nr. 92/2003, fiind astfel lipsit de obiect, și nu poate produce efecte câtă vreme ipoteza normativă la care se raportează este constatată neconstituțională. Ca atare, pentru considerentele privind calitatea legii avute în vedere în Decizia nr. 654 din 17 octombrie 2017, paragrafele 36 - 42, care se aplică mutatis mutandis și în ceea ce privește art. 233¹ alin. (2) din Ordonanța Guvernului nr. 92/2003 privind Codul de procedură fiscală, coroborate cu art. 147 alin. (1) și (4) din Constituție, excepția de neconstituționalitate a acestor dispoziții urmează a fi admisă. De asemenea, Curtea constată că neconstituționalitatea art. 233¹ alin. (2) din Ordonanța Guvernului nr. 92/2003 determină, în mod subsecvent, neconstituționalitatea sintagmei "care constituie mijloace de probă" din cuprinsul art. 233¹ alin. (5) din Ordonanța Guvernului nr. 92/2003 cu referire la alin. (2) din același articol.

35. În continuare, cu privire la modalitățile de colaborare a organului fiscal cu organele de urmărire penală, Curtea reține că legiuitorul, pe de o parte, a instituit obligația organului fiscal de a sesiza organul de urmărire penală în cazul în care, în activitatea acestuia, descoperă indicii privind săvârșirea unei infracțiuni (art. 233 din Ordonanța Guvernului nr. 92/2003, respectiv art. 249 din Legea nr. 207/2015), iar, pe de altă parte, simetric, a reglementat posibilitatea obținerii de către organele de urmărire penală a concursului organelor fiscale, la inițiativa celor dintâi [art. 233¹ din Ordonanța Guvernului nr. 92/2003, respectiv art. 350 din Legea nr. 207/2015].

36. Curtea observă că art. 233¹ alin. (3) - (5) din Ordonanța Guvernului nr. 92/2003 stabilește că mijloacele de probă sunt obținute prin efectuarea de verificări fiscale. Astfel, la solicitarea organelor de urmărire penală, când există pericol de dispariție a unor mijloace de probă sau de schimbare a unei situații de fapt și este necesară lămurirea urgentă a unor fapte sau împrejurări ale cauzei, personalul desemnat din cadrul Agenției Naționale de Administrare Fiscală efectuează verificări fiscale; în cazuri temeinic justificate, după începerea urmăririi penale, cu avizul procurorului, poate fi solicitată Agenției Naționale de Administrare Fiscală efectuarea de verificări fiscale, conform obiectivelor stabilite; rezultatul acestor controale se consemnează în procese-verbale, care constituie mijloace de probă. În acest context, Curtea reține că Ordonanța Guvernului nr. 92/2003 a fost în vigoare în perioada de activitate atât a Codului de procedură penală din 1968, cât și a noului Cod de procedură penală. Odată cu intrarea în vigoare a noului Cod de procedură penală, reglementarea procedurală fiscală referitoare la relația dintre organele de urmărire penală și organele fiscale trebuie să se refere, de principiu, la posibilitatea obținerii de către organele de urmărire penală a concursului organelor fiscale numai în cadrul procesului penal, adică după începerea urmăririi penale, conform art. 305 din Codul de procedură penală. De aceea, art. 233¹ alin. (5) din Ordonanța Guvernului nr. 92/2003, stabilind că procesele-verbale prevăzute la alin. (3) și (4) din același articol sunt mijloace de probă, ar trebui să se regăsească într-o corelație firească și normală cu prevederile noului Cod de procedură penală, iar orice abatere de la aceasta trebuie respinsă din moment ce relativizează însuși conceptul de proces penal. Prin urmare, colaborarea dintre autoritățile antereferite în privința obținerii mijloacelor de probă trebuie să se subsumeze concepției de ansamblu a noului Cod de procedură penală, care prevede la art. 97 alin. (2) că proba se obține în procesul penal prin următoarele mijloace: a) declarațiile suspectului sau ale inculpatului; b) declarațiile persoanei vătămate; c) declarațiile părții civile sau ale părții responsabile civilmente; d) declarațiile martorilor; e) înscrisuri, rapoarte de expertiză sau constatare, procese-verbale, fotografii, mijloace materiale de probă; f) orice alt mijloc de probă care nu este interzis prin lege.

37. Curtea reține că Agenția Națională de Administrare Fiscală are atribuții de colaborare cu organele de urmărire penală stabilite prin mai multe acte normative. Potrivit art. 21 alin. (3) din Ordonanța Guvernului nr. 86/2003 privind unele reglementări în domeniul financiar, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 624 din 31 august 2003, astfel cum a fost modificat prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 74/2013 privind unele măsuri pentru îmbunătățirea și reorganizarea activității Agenției Naționale de Administrare Fiscală, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative, "Agenția poate, la solicitarea procurorului, să efectueze constatări cu privire la faptele care constituie încălcări ale dispozițiilor și obligațiilor a căror respectare o controlează, întocmind procese-verbale, prin care poate estima prejudiciul cauzat aferent operațiunilor verificate, acte procedurale care constituie mijloace de probă, potrivit legii. [...]". În dezvoltarea acestui text legal, prevederile art. 3 alin. (3) și (4) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 74/2013 stabilesc că "În cadrul structurii centrale a Direcției generale antifraudă fiscală funcționează pe lângă structurile de prevenire și control Direcția de combatere a fraudelor, care acordă suport tehnic de specialitate procurorului în efectuarea urmăririi penale în cauzele având ca obiect infracțiuni economico-financiare. În acest scop inspectorii antifraudă din cadrul acestei direcții sunt detașați în cadrul parchetelor, în condițiile legii, pe posturi de specialiști. În exercitarea atribuțiilor de serviciu, inspectorii antifraudă din cadrul Direcției de combatere a fraudelor efectuează, din dispoziția procurorului: a) constatări tehnico-științifice, care constituie mijloace de probă, în condițiile legii; b) investigații financiare în vederea indisponibilizării de bunuri; c) orice alte verificări în materie fiscală dispuse de procuror".

38. Analizând constituționalitatea art. 3 alin. (3) și (4) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 74/2013, prin Decizia nr. 835 din 14 decembrie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 510 din 21 iunie 2018, și Decizia nr. 437 din 28 iunie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 953 din 12 noiembrie 2018, Curtea a reținut că, potrivit dispozițiilor art. 172 alin. (10) din noul Cod de procedură penală, "Constatarea este efectuată de către un specialist care funcționează în cadrul organelor judiciare sau din afara acestora". Rapoartele de constatare întocmite de acești specialiști constituie, potrivit art. 97 alin. (2) lit. e) din Codul de procedură penală, un mijloc de probă, în condițiile în care art. 5 alin. (2) din același cod prevede că organele de urmărire penală au obligația de a strânge și de a administra probe atât în favoarea, cât și în defavoarea suspectului sau inculpatului. În plus, judecata se realizează de către o instanță independentă și imparțială, în condiții de publicitate, oralitate și contradictorialitate, iar judecătorul își fundamentează soluția pe întregul probatoriu administrat în cauză, verificând, evaluând și coroborând probele care nu au valoare prestabilită (Decizia nr. 791 din 15 decembrie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 140 din 23 februarie 2017, paragraful 22). Constatările tehnico-științifice efectuate de către specialiști constituie mijloc de probă, în sensul dispozițiilor art. 172 și următoarele din Codul de procedură penală, iar acest mijloc de probă poate fi contestat de către părțile interesate, atât în cadrul procedurii în camera preliminară, prin invocarea de excepții referitoare la legalitatea și temeinicia actelor de urmărire penală, cât și în etapa judecătorească, conform dispozițiilor procesual penale referitoare la administrarea probelor (Decizia nr. 791 din 15 decembrie 2016, precitată, paragrafele 25 și 26).

39. Curtea a reținut că efectuarea unei constatări se poate dispune numai în cursul urmăririi penale, prin ordonanță, de organul de urmărire penală. De asemenea, Curtea a reținut că, potrivit art. 172 alin. (9) din Codul de procedură penală, constatările tehnico-științifice se dispun când există pericol de dispariție a unor mijloace de probă sau de schimbare a unor situații de fapt ori este necesară lămurirea urgentă a unor fapte sau împrejurări ale cauzei. Așadar, ceea ce este specific în cazul constatării, ca mijloc de probă, este urgența, consemnarea anumitor elemente - care constituie probe în procesul penal - înainte ca acestea să dispară sau să fie distruse sub acțiunea timpului sau prin

acțiunea persoanelor implicate. Prin constatare se stabilește dacă elementele de la locul faptei constituie indicii sau pot conduce la suspiciunea rezonabilă că a fost săvârșită o faptă penală.

40. Astfel, din interpretarea teleologică a reglementărilor procesual penale Curtea a constatat că regula este aceea că atunci când, în cursul urmăririi penale, organele judiciare au nevoie de opinia unui expert pentru constatarea, clarificarea sau evaluarea unor fapte ori împrejurări ce prezintă importanță pentru aflarea adevărului în cauză, se dispune efectuarea unei expertize, iar nu a unei constatări. Astfel, dispunerea efectuării constatării va fi întotdeauna excepția, aceasta putând fi realizată doar dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute de art. 172 alin. (9) din Codul de procedură penală. Așa fiind, Curtea a reținut că dispozițiile art. 3 alin. (3) și alin. (4) lit. a) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 74/2013 trebuie interpretate și aplicate prin coroborare cu dispozițiile Codului de procedură penală aplicabile în această materie, astfel încât constatările tehnico-științifice efectuate de către inspectorii antifraudă din cadrul Direcției de combatere a fraudelor pot fi dispuse doar în cazuri de excepție, când există pericol de dispariție a unor mijloace de probă sau de schimbare a unor situații de fapt ori este necesară lămurirea urgentă a unor fapte sau împrejurări ale cauzei.

41. De asemenea, Curtea reține că și potrivit art. 112 - 115 din Codul de procedură penală din 1968 efectuarea unei constatări tehnico-științifice putea fi efectuată tot în cadrul procesului penal, sens în care, în jurisprudența sa, Curtea a subliniat că, fiind un act procedural care reclamă urgență, constatarea tehnico-științifică se efectuează potrivit unei proceduri simplificate față de expertiză (Decizia nr. 39 din 13 ianuarie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 100 din 19 februarie 2009).

42. Comparând alin. (3) al art. 233¹ cu alin. (4) al aceluiași articol din Ordonanța Guvernului nr. 92/2003, Curtea observă că verificările fiscale prevăzute la alin. (4) sunt realizate după începerea urmăririi penale la cererea organului de urmărire penală și se concretizează în procese-verbale, care constituie mijloace de probă în sensul art. 97 alin. (2) lit. e) din Codul de procedură penală, în timp ce art. 233¹ alin. (3) din Ordonanța Guvernului nr. 92/2003 prevede efectuarea la solicitarea organelor de urmărire penale a unor verificări fiscale într-o ipoteză particulară, fără a preciza însă că aceasta se realizează după începerea urmăririi penale. Deși reproduce parțial prevederile art. 172 alin. (9) din Codul de procedură penală referitoare la efectuarea constatării, astfel încât pare că verificările fiscale se constituie într-o activitate de constatare și că actul de constatare concretizat sub forma procesului-verbal constituie mijloc de probă în sensul art. 97 alin. (2) lit. e) din Codul de procedură penală, în realitate, din interpretarea sa per a contrario în raport cu alin. (4) al aceluiași articol rezultă că aceste verificări fiscale sunt solicitate de organele de urmărire penală înainte de începerea procesului penal.

43. Prin urmare, Curtea reține, în continuarea celor expuse, că, din moment ce activitatea de verificare fiscală este realizată înaintea începerii urmăririi penale, înseamnă că actul rezultat, chiar purtând denumirea de "proces-verbal", nu poate fi calificat ca fiind un "proces-verbal" în sens de mijloc de probă reglementat de art. 97 alin. (2) lit. e) din Codul de procedură penală.

44. Având în vedere cele expuse la paragrafele 42 și 43 din prezenta decizie, Curtea constată că prevederile art. 233¹ alin. (3) și sintagma "care constituie mijloace de probă" din cuprinsul art. 233¹ alin. (5) din Ordonanța Guvernului nr. 92/2003 nu pot fi interpretate și aplicate prin coroborare cu dispozițiile Codului de procedură penală aplicabile în materia mijloacelor de probă, din contră, se relevă o tensiune normativă între conținutul textelor legale antereferite și art. 97 și art. 100 din Codul de procedură penală. În consecință, Curtea reține că aceste texte legale nesocotesc logica de ansamblu a Codului de procedură penală în materia probațiunii.

45. Prin Decizia nr. 654 din 17 octombrie 2017, paragraful 48, Curtea a reținut că, potrivit art. 90 alin. 2 din Codul de procedură penală din 1968, erau mijloace de probă procesele-

verbale și actele de constatare încheiate de alte organe, dacă legea prevedea aceasta. În acest context, Curtea a reținut că dispozițiile art. 214 alin. 1 lit. a) din Codul de procedură penală din 1968 atribuiă calitatea de organ constatator organelor inspecțiilor de stat, altor organe de stat, precum și unităților la care se referă art. 145 din Codul penal, pentru infracțiunile care constituie încălcări ale dispozițiilor și obligațiilor a căror respectare o controlează, potrivit legii. Astfel, actele Agenției Naționale de Administrare Fiscală, întocmite potrivit dispozițiilor de lege criticate, reprezentau acte procedurale întocmite în exercitarea competenței stabilite de lege și în conformitate cu normele speciale aplicabile în materie, iar folosirea lor ca mijloace de probă în cadrul procesului penal se realiza cu respectarea tuturor garanțiilor prevăzute de lege, instanța de judecată fundamentând soluția pe întregul probatoriu administrat în cauză, prin coroborarea și aprecierea tuturor probelor.

46. Cu privire la actele încheiate de unele organe de constatare, prin comparație cu prevederile art. 214 alin. 1 lit. a) din Codul de procedură penală din 1968, Curtea observă că și în noul Cod de procedură penală se atribuie competența de constatare a săvârșirii unor infracțiuni și altor organe ale statului, expres și limitativ prevăzute. Astfel, potrivit art. 61 alin. (1) din Codul de procedură penală, ori de câte ori există o suspiciune rezonabilă cu privire la săvârșirea unei infracțiuni, sunt obligate să întocmească un proces-verbal despre împrejurările constatate: a) organele inspecțiilor de stat, ale altor organe de stat, precum și ale autorităților publice, instituțiilor publice sau ale altor persoane juridice de drept public, pentru infracțiunile care constituie încălcări ale dispozițiilor și obligațiilor a căror respectare o controlează, potrivit legii; b) organele de control și cele de conducere ale autorităților administrației publice, ale altor autorități publice, instituții publice sau ale altor persoane juridice de drept public, pentru infracțiunile săvârșite în legătură cu serviciul de către cei aflați în subordinea ori sub controlul lor; c) organele de ordine publică și siguranță națională, pentru infracțiunile constatate în timpul exercitării atribuțiilor prevăzute de lege. Procesul-verbal astfel încheiat constituie act de sesizare a organelor de urmărire penală, nu poate fi supus controlului pe calea contenciosului administrativ [art. 61 alin. (5) din Codul de procedură penală] și nici nu are valoarea unor constatări de specialitate în procesul penal [art. 198 alin. (2) fraza a doua].

47. Curtea, în jurisprudența sa, a statuat că ori de câte ori există o suspiciune rezonabilă cu privire la săvârșirea unei infracțiuni, organele prevăzute la art. 61 alin. (1) lit. a) - c) din Codul de procedură penală sunt obligate să întocmească un proces-verbal despre împrejurările constatate. Acest proces-verbal reprezintă un înscris cu caracter oficial prin care se consemnează în mod detaliat faptele, cu enumerarea elementelor pe care se întemeiază (constatări personale, declarații, documente etc.). Curtea a apreciat că procesul-verbal întocmit în condițiile prevăzute de art. 61 din Codul de procedură penală poate constitui "mărturie în acuzare", organele enumerate în cuprinsul normei căpătând calitatea de "martori" în sensul Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (Decizia nr. 198 din 7 aprilie 2016). Rezultă astfel că actul rezultat din activitatea de constatare desfășurată de aceste organe în afara procesului penal nu poate fi mijloc de probă.

48. Astfel, în timp ce prin art. 90 alin. 2 din Codul de procedură penală din 1968 coroborat cu dispozițiile art. 214 alin. 1 lit. a) și alin. 5 din același act normativ, procesele-verbale încheiate de organele de constatare, inclusiv Agenția Națională de Administrare Fiscală, erau mijloace de probă, Codul de procedură penală prevede că procesul-verbal încheiat de organul de constatare nu mai este mijloc de probă, ci doar act de sesizare a organelor de urmărire penală. În consecință, Curtea constată că, spre deosebire de Codul de procedură penală din 1968, noul Cod de procedură penală nu mai reglementează caracterul de mijloc de probă al procesului-verbal încheiat de organul de constatare [art. 90 alin. 2 și art. 214 alin. 5 din Codul de procedură penală din 1968] și, prin urmare, într-un cadru extraprocesual, deși organul de constatare poate întocmi un proces-verbal de

constatare, acesta nu poate constitui în același timp și mijloc de probă în procesul penal. De aceea, procesul-verbal întocmit de organele fiscale conform art. 233¹ alin. (3) din Ordonanța Guvernului nr. 92/2003 nu poate fi act de constatare în raport cu art. 172 alin. (9) din Codul de procedură penală, ci doar act de sesizare a organelor de urmărire penală în sensul art. 61 alin. (5) din Codul de procedură penală.

49. De asemenea, Curtea reține că noul Cod de procedură penală a eliminat instituția actelor premergătoare începerii urmăririi penale (art. 224 din Codul de procedură penală din 1968), astfel încât nici organul de urmărire penală nu mai poate întocmi un proces-verbal prin care se constată efectuarea unor acte premergătoare și care ar putea constitui mijloc de probă. De aceea, procesul-verbal întocmit de organele fiscale conform art. 233¹ alin. (3) din Ordonanța Guvernului nr. 92/2003, deși compatibil cu Codul de procedură penală din 1968, nu poate fi folosit în prezent ca proces-verbal de finalizare a actelor premergătoare, din moment ce acestea nu mai sunt reglementate de noul Cod de procedură penală, ci poate constitui numai act de sesizare a organelor de urmărire penală în conformitate cu art. 61 alin. (5) din Codul de procedură penală.

50. Concluzionând, Curtea constată că în concepția noului Cod de procedură penală administrarea probelor se realizează, în mod exclusiv, în cursul procesului penal, actele întocmite înainte de începerea procesului penal neputând avea calitatea de mijloc de probă. În aceste condiții, Curtea reține că procesul-verbal reglementat de art. 233¹ alin. (3) din Ordonanța Guvernului nr. 92/2003, fiind întocmit de organele fiscale anterior începerii urmăririi penale, nu poate fi calificat, sub imperiului actualului Cod de procedură penală, ca mijloc de probă. În schimb, potrivit Codului de procedură penală, organul de urmărire penală are competența ca, ulterior începerii urmăririi penale, să dispună efectuarea unei verificări fiscale conform art. 233¹ alin. (4) din Ordonanța Guvernului nr. 92/2003, finalizată prin întocmirea unui proces-verbal, sau a unei constatări conform art. 172 alin. (9) din Codul de procedură penală, finalizată cu un raport de constatare, caz în care procesul-verbal, respectiv raportul de constatare constituie mijloace de probă conform art. 97 alin. (2) lit. e) din Codul de procedură penală.

51. Având în vedere cele expuse, Curtea constată că normele legale care privesc procesul penal trebuie să fie clare, precise și previzibile, ceea ce presupune, printre altele, și obligația legiuitorului de a reglementa un cadru normativ coerent în care normele edictate să se completeze și să se dezvolte reciproc într-un mod armonios, fără a crea antinomia între actul normativ care se constituie în sediul general al materiei și cele care reglementează aspecte particulare sau speciale ale acesteia. Prin urmare, aceste din urmă acte normative trebuie să se coroboreze cu Codul de procedură penală, să se integreze în mod organic în concepția de ansamblu a acestuia și să detalieze prevederile procedural penale. Or, art. 233¹ alin. (3) din Ordonanța Guvernului nr. 92/2003, prin raportare la alin. (5) din Ordonanța Guvernului nr. 92/2003, nu se coroborează cu Codul de procedură penală și nu îndeplinește, astfel, exigențele constituționale referitoare la calitatea legii. De altfel, Curtea Europeană a Drepturilor Omului, prin Hotărârea din 18 martie 1997, pronunțată în Cauza Mantovanelli împotriva Franței, paragraful 34, și prin Hotărârea din 29 octombrie 2013, pronunțată în Cauza S.C. IMH Suceava - S.R.L. împotriva României, paragraful 31, a arătat că deși prin art. 6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale se garantează dreptul la un proces echitabil, aceasta nu reglementează totuși admisibilitatea probelor ca atare, materie reglementată în principal de dreptul intern [a se vedea în acest sens și Hotărârea din 9 iunie 1998, pronunțată în Cauza Teixeira de Castro împotriva Portugaliei, paragraful 34, și Hotărârea din 11 iulie 2006, pronunțată în Cauza Jalloh împotriva Germaniei, paragrafele 94 - 96]. Așadar, ține de competența statelor membre să reglementeze aspecte legate de administrarea probelor. Or, din evaluarea cadrului legislativ, atât a celui supus controlului de constituționalitate în materie procedural fiscală, cât și a celui care reglementează în materie procedural penală, Curtea constată că statul, prin autoritățile

sale cu competențe legislative, deși a procedat la o reformă în acest sens (noul Cod de procedură fiscală și noul Cod de procedură penală), nu a stabilit și un sistem de referință unitar în privința administrării probelor în materie penală raportat la dreptul fiscal, întrucât modalitatea în care a fost configurat textul criticat indică faptul că acesta reglementează o procedură în materie penală ce nu se încadrează în sistemul general de obținere a probelor.

52. Previzibilitatea unui act normativ impune ca acesta să fie suficient de precis și clar pentru a putea fi aplicat (a se vedea în acest sens, spre exemplu, Decizia nr. 189 din 2 martie 2006, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 307 din 5 aprilie 2006, Decizia nr. 903 din 6 iulie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 584 din 17 august 2010, sau Decizia nr. 26 din 18 ianuarie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 116 din 15 februarie 2012). În același sens, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că legea trebuie, într-adevăr, să fie accesibilă justițiabilului și previzibilă în ceea ce privește efectele sale. Pentru ca legea să satisfacă cerința de previzibilitate, ea trebuie să precizeze cu suficientă claritate întinderea și modalitățile de exercitare a puterii de apreciere a autorităților în domeniul respectiv, ținând cont de scopul legitim urmărit, pentru a oferi persoanei o protecție adecvată împotriva arbitrariului (a se vedea Hotărârea din 4 mai 2000, pronunțată în Cauza Rotaru împotriva României, paragraful 52, și Hotărârea din 25 ianuarie 2007, pronunțată în Cauza Sissanis împotriva României, paragraful 66). De aceea, o lege îndeplinește condițiile calitative impuse atât de Constituție, cât și de Convenție, numai dacă norma este enunțată cu suficientă precizie pentru a permite cetățeanului să își adapteze conduita în funcție de aceasta, astfel încât, apelând la nevoie la consiliere de specialitate în materie, el să fie capabil să prevadă, într-o măsură rezonabilă, față de circumstanțele speței, consecințele care ar putea rezulta dintr-o anumită faptă și să își corecteze conduita.

53. Curtea reține că, în lipsa unui cadru legislativ clar și coerent în materia mijloacelor de probă în domeniul fiscal, cu respectarea principiului unicității reglementării în materie, este încălcat și dreptul la un proces echitabil, prevăzut de art. 21 alin. (3) din Constituție. Astfel, în materie penală, întregul sistem de obținere a probelor vizează constatarea existenței sau inexistenței acuzației în materie penale, inclusiv garanțiile procesuale intrinseci acestuia, drept care legiuitorul are obligația constituțională de a reglementa în mod coerent și unitar maniera de obținere a acestora pentru a nu leza securitatea juridică a persoanei. Or, în măsura în care o garanție esențială a sistemului de obținere a probelor - obținerea acestora prin mijloace de probă întocmite după începerea procesului penal - cuprinsă în Codul de procedură penală este încălcată chiar de legiuitor printr-o reglementare legală cu dispoziții procedural penale - Codul de procedură fiscală -, înseamnă că ea devine inaplicabilă în privința persoanelor implicate în raporturi de drept fiscal, care nu mai beneficiază de această garanție procesual penală, ceea ce conduce la încălcarea principiului egalității în drepturi a acestor persoane în raport cu alte persoane implicate în raporturi de drept de altă natură, și cărora le este aplicabil cadrul general în materia mijloacelor de probă.

54. Raportând cele prezentate mai sus la speța de față, Curtea constată că legiuitorul și-a respectat numai din punct de vedere formal competența constituțională de a legifera, fără să stabilească o necesară corelare între art. 233¹ alin. (3) și sintagma "care constituie mijloace de probă" din cuprinsul alin. (5), cu referire la alin. (3) din Ordonanța Guvernului nr. 92/2003, pe de o parte, și art. 61 alin. (5), art. 97 alin. (2) lit. e), art. 172 alin. (9) și art. 198 alin. (2) fraza a doua din Codul de procedură penală, pe de altă parte, cu consecința fragilizării sistemului de administrare a probelor în procesul penal, ceea ce este contrar art. 1 alin. (3) și (5), art. 16 și art. 21 alin. (3) din Constituție, precum și art. 6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. Ca o consecință a încălcării principiului egalității în drepturi și a dreptului la un proces echitabil, Curtea reține și afectarea prevederilor constituționale ale art. 24 alin. (1) și ale art. 124 alin. (2).

55. Cele anterior menționate sunt valabile mutatis mutandis și în privința art. 350 alin. (1) și sintagmei "care constituie mijloace de probă" din cuprinsul alin. (3), cu referire la alin. (1) din Legea nr. 207/2015, prevederi care, la rândul lor, încalcă art. 1 alin. (3) și (5), art. 16 alin. (1) și art. 21 alin. (3) din Constituție, precum și art. 6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, iar ca o consecință a încălcării principiului egalității și a dreptului la un proces echitabil, sunt afectate și art. 24 alin. (1), și art. 124 alin. (2) din Constituție.

56. În ceea ce privește excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 233¹ alin. (4) din Ordonanța Guvernului nr. 92/2003 și ale art. 350 alin. (2) din Legea nr. 207/2015, Curtea constată că aceasta urmează a fi respinsă ca neîntemeiată, în raport cu criticile formulate, întrucât acestea dau expresie unei modalități de colaborare a Agenției Naționale de Administrare Fiscală cu organele de urmărire penală în cursul procesului penal. Rezultatul controalelor fiscale realizate se concretizează într-un proces-verbal care, potrivit art. 233¹ alin. (5) din Ordonanța Guvernului nr. 92/2003 sau art. 350 alin. (3) din Legea nr. 207/2015, după caz, constituie mijloc de probă, aspect care se corelează cu art. 97 alin. (2) lit. e) din Codul de procedură penală. În această ipoteză, Agenția Națională de Administrare Fiscală nu acționează în calitate de parte în procesul penal, ci ca organ de specialitate, în virtutea prevederilor Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 74/2013 și ale Codului de procedură penală și nu afectează nici statutul sau activitatea organelor de urmărire penală.

57. Prin urmare, față de această împrejurare, nu se poate reține că prevederile art. 233¹ alin. (4) din Ordonanța Guvernului nr. 92/2003 și ale art. 350 alin. (2) din Legea nr. 207/2015 sunt contrare dispozițiilor constituționale menționate în susținerea excepției, inclusiv celor cuprinse la art. 131 alin. (1) din Constituție referitoare la rolul Ministerului publice, respectiv acela de a reprezenta interesele generale ale societății și de a apăra ordinea de drept, precum și drepturile și libertățile cetățenilor.

58. Cu privire la dispozițiile art. 53 din Constituție, menționate în susținerea excepției de neconstituționalitate, Curtea observă că acestea nu au incidență în cauză.

59. Pentru considerentele expuse, în temeiul art. 146 lit. d) și al art. 147 alin. (4) din Constituție, precum și al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) și al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu unanimitate de voturi,

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

În numele legii

DECIDE:

1. Admite excepția de neconstituționalitate ridicată de Mircea Rădină, Neculai Marataș, Societatea Lemarco - S.A. din București, Societatea Lemarco Cristal - S.R.L. din Urziceni și de Societatea Zahărul Liești - S.A. din localitatea Liești, județul Galați, în Dosarul nr. 1.701/3/2014 al Tribunalului București - Secția I penală și constată că dispozițiile art. 233¹ alin. (2) și (3) din Ordonanța Guvernului nr. 92/2003 privind Codul de procedură fiscală și ale art. 350 alin. (1) din Legea nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală sunt neconstituționale.

2. Admite excepția de neconstituționalitate ridicată de aceleași părți în același dosar al aceleiași instanțe și constată că sintagma "care constituie mijloace de probă" din cuprinsul art. 233¹ alin. (5) din Ordonanța Guvernului nr. 92/2003 cu referire la alin. (2) și (3) din același articol este neconstituțională.

3. Admite excepția de neconstituționalitate ridicată de aceleași părți în același dosar al aceleiași instanțe și constată că sintagma "care constituie mijloace de probă" din cuprinsul art. 350 alin. (3) din Legea nr. 207/2015 cu referire la alin. (1) din același articol este neconstituțională.

4. Respinge, ca devenită inadmisibilă, excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 233¹ alin. (1) din Ordonanța Guvernului nr. 92/2003, excepție ridicată de aceleași părți în același dosar al aceleiași instanțe.

5. Respinge, ca neîntemeiată, excepția de neconstituționalitate ridicată de aceleași părți în același dosar al aceleiași instanțe și constată că dispozițiile art. 233¹ alin. (4) din Ordonanța Guvernului nr. 92/2003 și ale art. 350 alin. (2) din Legea nr. 207/2015 sunt constituționale în raport cu criticile formulate.

Definitivă și general obligatorie.

Decizia se comunică celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului și Tribunalului București - Secția I penală și se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunțată în ședința din data de 29 ianuarie 2019.

PREȘEDINTELE CURȚII CONSTITUȚIONALE

prof. univ. dr. VALER DORNEANU

Magistrat-asistent,
Ionița Cochintu